

Състоянието на Европейския съюз в момента

Увод

Европейският съюз е пакт между суверенни държави, решили да споделят обща съдба и да се обединяват все повече там, където по-рано са били суверенни. Той е свързан с неща, на които европейците държат най-много: мир, икономическо и физическо благополучие, сигурност, активна демокрация, правосъдие и солидарност. Този пакт се утвърждава и подкрепя от цяла Европа: половин милиард души избраха да живеят при върховенство на закона и в съответствие с изконни ценности, в центъра на които е хуманизмът и човешкото достойнство.

Следва да се посочи, че моментното състояние на ЕС е трудно да бъде определено поради ред причини: поради непрекъснатото разширяване на Съюза, поради промяна на отделните му политики, поради наличието на или приемането на нови правила за Единния пазар, поради въвеждането на еврото във все повече страни-членки на Съюза, поради промяната на Митническия съюз, поради въвеждането на проект за конституция на ЕС и други.

Все пак, към момента, състоянието на ЕС се характеризира със следното:

- наличие на консенсус по отношение на създаването на политика за сигурност и стабилност в Европа;
- създаване на проект за Конституция на ЕС;
- въвеждане на механизмите на Общ валутен и икономически съюз.

Настоящата тема ще разгледа състоянието на ЕС към момента в няколко направления:

- проблеми в политическото и институционално състояние на Съюза;
- по отношение на финансовото и валутното състояние на ЕС.

1. Политическо и институционално състояние на ЕС към момента

Според редица автори, ЕС се нуждае от една по-демократична, по-отворена система за вземане на решения. Европейският парламент трябва да участва при вземането на решения във всички сфери на политиката и да има право на законодателна инициатива, в която Комисията ще се превърне в истински изпълнителен орган на Европейския съюз и ще бъде изцяло отговорна пред Съвета и Парламента. Такава реформа изисква една истинска легитимна Конституция, която може да се постигне само чрез прозрачни и включващи по-широко участие процедури, като избиране на Конституционно събрание, което ще създаде една демократична конвенция и един общеевропейски референдум.

Днешната околна среда с все по-настъпващото изменение на климата налага нуждата Европейският съюз да приеме обща енергийна политика, базирана на научноизследователската и развойна дейност в областта на възобновяемите енергийни източници. Европейският съюз трябва да има стратегия, за да развие обществения транспорт, с цел да намали емисиите на парникови газове, като намали използването на частния транспорт и международните полети, като в същото време подкрепя алтернативи като железопътния транспорт и автомобилите с нулеви нива на емисии.

Европейският съюз се нуждае от една по-добра стратегия за равенство между половете, борба срещу всякакъв вид дискриминация и защита на околната среда, която може да се постигне чрез образователни и информационни кампании.

Други проблеми в състоянието на Съюза са:

- свързани с образованието. Държавите- членки трябва да се изправят пред своите отговорности и да гарантират, достъпа на всеки до всякаква форма на обучение, без значение от своята икономическа, социална и културна принадлежност. Европейският съюз трябва да настоява за създаването и изпълнението на национални планове за действие за достъпността на образованието в рамките на съществуващите процеси и стратегии за образованието.

- със световния мир и сигурност. Европейският съюз трябва да играе една по-водеща роля на световната сцена, за да разпространява просперитет и да насърчава ценностите на мира, сигурността, солидарността и равенството, както и принципите на човешките права. Съществено важно е Европа да говори на един глас и по този начин да има силна обща външна политика и политика за сигурност.

- социален модел. Новият възглед за социалния и икономически модел се основава на утвърждаването на основните социални права в един конкурентен икономически контекст, който води до социална справедливост, включваща равни възможности и борба срещу всякакъв вид дискриминация. Тази система може да бъде постигната само чрез развитие на високи нива на социална защита, мерки за преразпределение на имуществата, социална и трудова нормативна уредба, комбинирана отговорност на държавата за пълна трудова заетост и равенство по отношение на заетостта, както и за осигуряване на услуги от общ интерес.

Предвид казаното, напредването на европейския конституционен процес представлява алтернативен политически проект, който да разчита на големите регионални обединения за реализацията на новото политическо и институционално устройство на глобализирания свят. Именно поради своя характер на решение, което не засяга само Европа, а представлява модел, способен да окаже влияние в планетарен мащаб, пътят на конституцията вече се сблъсква с множество интереси. Тъкмо това е и причината да се настоява всяка съзнателна политическа сила да постави в центъра на своето внимание проекта за конституция като основен политически документ, гарантиращ автономията и инициативата на ЕС.

Истинската стойност на европейската конституция е именно в това, че тя е документ, който свързва раждането на нов политически субект с ясна скала на ценностите, която внася качествена промяна, способна да излезе извън границите на разширения ЕС. Проектът за европейска конституция е не просто началото, но е основата за

продължаването на европеизма.

2. Финансово и валутно състояние в ЕС в момента

Държавите-членки на ЕС могат да бъдат разделени на две, що се отнася до участието им в ИВС. От една страна са държавите, приели единната валута -еврото, а от друга са т. нар. държави-членки с дерогация.

Това са тези държави, които не са приели единната валута - еврото, но са поели задължение да приведат националното си законодателство в съответствие с това на ЕС по отношение на статута на своята национална централна банка, забраната за финансиране на бюджетния дефицит чрез преки заеми от централната банка и забраната за осигуряване на привилегирован достъп на държавни институции от всички нива до финансовите институции; както и да изпълнят критериите за конвергентност.

Последствията от въвеждането на еврото са най-преки във финансовия сектор. Важна особеност на Европейския валутен съюз е, че финансовият сектор трябваше да бъде напълно подготвен да оперира в евро и да посрещне предизвикателствата от самото начало на третия етап на Икономическия и валутен съюз. Подготовката за въвеждането на еврото значително подобри технологическите възможности на финансовата индустрия в ЕС.

На практика, регулативната промяна за целите на функционирането на Единния финансов пазар и е съпроводена със значително структурно преустройство в банковия и небанков сектор в ЕС. От гледна точка на пазарната организация по-съществените промени се очертават както следва в конкретните области:

Пазари на финансови услуги на едро. Най-значимите промени в структурата на финансовите пазари на едро могат да се обобщят в следните насоки:

Ликвидността при всички матуритети се увеличава след конвертирането, като тя е

най-висока на свръхкраткосрочния (overnight) пазара.

Размерът на емисиите е по-голям от този в национални валути преди конвертирането за всички матуритети. Пласмент на стойност над 150 млн. Евро е обичаен, от 1 млрд. ево пакетни сделки са често прилагани, а най-високите продажби на емисии от ценни книжа достигат до 5 млрд. евро. Спредовете са по-малки в сравнение с равнището им преди конвертирането към евроденоминирани ценни книжа и търговия /обикновено от 1 до 3 базисни пункта/.

За период от почти петгодишното съществуване на еврото актуализацията на Директивата за инвестиционните услуги е важна предпоставка за интегрирането на пазарите на ценни книжа.

Важна насока на хармонизацията в еврозоната е облекчаването на набирането на капитал от целия ЕС. Изработването на многобройни документи преди емитентът да може да предложи ценните си книжа в друга страна-членка е скъпо и несъмнено възпрепятства пан-европейската дейност. Допълнителните национални изисквания пречат на взаимното признаване на проспектите, което Директивата за проспектите за публично предлагане от 1989 г. се стремеше да постигне.

Пазари за финансови услуги на дребно

Пазарите на дребно са в процес на значителна адаптация. Действията на ниво ЕС за защита на потребителите на пазарите на дребно запазват приоритетното си значение.

Основната пречка пред изграждането на Единен капиталов пазар от ИВС е, че инвеститорите и заемателите са обект на сложни фискални режими на националните държави, които силно се различават в отделните страни-членки на ЕС и които не могат да се променят веднага с въвеждането на общата валута. Данъчното облагане на личния доход във всички страни-членки се основава на принципа за национално третиране: всеки човек (или домакинство) е субект на данъчния режим на страната, на която е жител и плаща данъци там върху общия си доход от всички източници. Проблемът е да се осигури прилагането на този принцип при големите различия в националните данъчни режими, доколкото националните данъчни администрации на страните-членки на ЕС за тази цел не си сътрудничат целенасочено и не обменят адекватна информация. До въвеждането на еврото, това не беше основен проблем за повечето граждани в ЕС, тъй като по-голямата част от доходите е от труд (който при

това има сравнително по-малка мобилност в сравнение с останалите фактори на интеграция) и само много богатите хора получаваха значителна част от общия си капиталов доход от източници в чужбина. Общата валута, обаче промени това положение.

Ползите за финансовите пазари от въвеждането на еврото могат да се обобщят:

След въвеждането на еврото, съществува само един валутен пазар. До въвеждането на еврото разходите, свързани с обмяната на валутите (спредът между цените купува и продава) за някои европейски валути са по-големи, отколкото за други. Тази асиметрия изчезва на третия етап на ИВС, в смисъл, че цените за обмяна в долари или друга чужда валута са еднакви в цялата еврозона.

Активността на паричните и валутните пазари непосредствено след въвеждането на еврото е сравнително ниска. Това намаление на търгуваните обеми се дължи както на изпробването на новите системи, така и на редица други причини:

- в резултат от въвеждането на еврото, изчезват възможностите за арбитраж при спот и форуърд пазарите, хеджинг операциите и спекулацията между единадесетте валути в еврозоната.
- краткосрочните лихвени проценти достигат най-ниските си равнища и кривата на дохода е сравнително гладка.
- банковият сектор се консолидира, намалявайки броя на участниците на междубанковия пазар.

Бързото и лесно движение на парични средства в еврозоната бе предпоставка, че трансграничният арбитраж ще премахне лихвените диференциали между страните. Елиминирането на трансграничните лихвени диференциали, от своя страна, дава възможност на Евросистемата да постигне целите на общата парична политика в цялата еврозона. Това развитие е подпомогнато от високата степен на интеграция на

платежните системи и по-специално на системата за трансграничен сетълмент в реално време TARGET, която свързва всички национални централни банки на страните-членки на ЕС и системите им за безналични високо стойностни разплащания по електронен начин.

Стартирането на валутния съюз и премахването на националните валути внесе значителни промени в организираните борсови пазари. По инициатива на Лондонската фондова борса и Германската борса през 1998 г. се стартира процес на изграждане на пан-европейски пазар на акции. Членове на споразумението за интеграция са 8 европейски фондови борси в Амстердам, Брюксел, Франкфурт, Лондон, Мадрид, Милано, Париж и Цюрих. Основната цел бе хармонизацията на пазарните правила и конвенции, на индексите, технологиите, сетълмента и клиринга, електронните системи и връзката им в реално време. С въвеждането на еврото се благоприятства процеса на отварянето на фондовите борси. Директивата на ЕС за инвестиционните услуги дава право на чуждестранните инвестиционни посредници да оперират на местните пазари или чрез пряко физическо и юридическо участие или от разстояние по електронен път. Това е изключително важна стъпка към международната интеграция на борсовата търговия в ЕС, както и към повишаване на ликвидността и конкурентоспособността на фондовите борси в Европейското финансово пространство.

Може да се обобщи: икономическият и валутен съюз, либерализацията на капиталовите пазари и технологичния прогрес засилват процеса на концентрация на финансовите центрове. В сферата на банковите услуги на едро, концентрацията продължава, поради нарастващото значение на икономии от мащаба в еврозоната. Макроикономическите изследвания, секторните анализи, управлението на активите и търговията също лесно могат да се концентрират. Депозитите и услугите на индивидуалните клиенти, напротив, изискват разпръскване и местно представяне и в този смисъл в по-малка степен са обект на икономии от мащаба.

Следва да се посочи, разбира се, че въвеждането на еврото не е единственият фактор, отговорен за структурната промяна в икономическата система на ЕС.

Движещи сили на промените в Европейското икономическо пространство са:

- процесът на дерегулиране на финансовото посредничество, или в определени области на пре-регулирането му, но с участието на участниците на пазарите, а не на

бюрократично-административни правителствени и интеграционни институции;

- данъчната реформа в ЕС;
- усъвършенствването на корпоративното управление;
- създаването на функциониращ пазар за сливания и поглъщания, т.е. за осъществяване на консолидация и концентрация на собствеността.

Заклучение

Институциите и политиките на ЕС са доказали своята стойност, но те трябва да се адаптират така, че да могат да се справят с разширяването на Съюза и с нарастващият брой на неговите задачи.

Всяка значима промяна в настоящата система трябва да гарантира съществуването на плурализма и да зачита различията, като най-ценната особеност на европейските народи. Реформите трябва да бъдат насочени към процеса на вземане на решения. Настояването за единодушно съгласие във всички случаи на практика ще доведе до стопиране на процесите и механизмите. Единственият възможен подход е политическа и правна система, основана на мажоритарния вот и с вградени в нея механизми за контрол и равновесие.

Конституцията, която бе приета за ратифициране от 25-те държавни и правителствени глави в Рим през октомври 2004 г. имаше за цел да удовлетвори необходимостта от опростяване на съществуващите договори и да осигури по-голяма прозрачност на системата за вземане на решения на ЕС.

Конституцията изяснява правомощията и отговорностите на ЕС, неговите държави-членки и местните власти. Тя ясно показва, че европейската интеграция

стъпва на два вида легитимност: пряко изразената воля на хората и легитимността на националните правителства, които все още са рамката, в която функционират европейските общества.

Въпреки това, самият проект бе дискутиран и дебатиран на всички нива.

Каквато и конституционна система окончателно да изберат държавите-членки на ЕС след нови дискусии, тя трябва да бъде ратифицирана от всяка от тях или чрез парламентарно гласуване или чрез национален референдум.

Проектът за Конституция, одобрена от Европейския съвет през 2004 г., се занимава с редица въпроси. Договорът за Конституция на ЕС се състои от четири части с еднаква важност. Той започва с Преамбюл с позоваване на историята и наследството на Европа и с решимостта ѝ да преодолее различията. Следват:

- Част I, посветена на принципите, целите и институциите на реформирания Европейски съюз
- Част II, състояща се от [Европейската харта за основните права](#)
- Част III с разпоредби за управление на политиките и функционирането на Съюза. Описани са вътрешните и външните политики на Съюза, включително правилата на вътрешния пазар, икономическия и валутен съюз, установяването на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, общата външна политика и политиката на сигурност и функционирането на институциите.
- Част IV съдържа общи и заключителни разпоредби, включително влизането в сила и процедурата за ревизиране на Конституцията, както и отмяната на предишните договори.

С проекта, за пръв път демократичните основи на Съюза, включително включващата демокрация са дефинирани и е въведено действително право на законодателна инициатива от страна на обществото. Измененията са както следва:

Проектът въвежда следните изменения в основните институции на Съюза:

Местата в Европейския парламент се разпределят по низходящо пропорционален ред в зависимост от броя на Държавите членки .

- Европейският съвет, който ще бъде председателстван от президент с мандат от две и половина години, се превръща в институция на Съюза, а ротационното председателство се премахва.

- Броят на комисарите ще бъде намален през 2014 г., така че те да бъдат колкото две трети от броя на Държавите членки. Правото на държавите членки да излъчат комисар ще се определя на ротационен принцип.

- Председателят на Комисията ще се избира от Европейския парламент въз основа на предложение на Европейския съвет.

- Ще бъде назначен Министър на външните работи на ЕС, който да поеме функциите на комисаря за външните отношения и на Върховния представител за външната политика и сигурността.

Проектът за Конституцията за Европа въвежда следните изменения в политиките на Съюза:

- Подобрява се икономическата координация между страните от еврозоната и се признава нейната неформална роля

- „Колонната“ структура се премахва.
- Общата външна политика и политиката на сигурност се засилва чрез създаването на поста Министър на външните работи на Съюза и прогресивния процес на дефиниране на общата отбранителна политика чрез, например, създаването на Европейска агенция за отбрана и предоставянето на възможност за засилено сътрудничество в тази област

По отношение на финансовото и валутното състояние на ЕС може да се каже следното: ИВС допринася за улеснение на развитието на финансовите пазари и търговията между страните членки на ЕС. Следва обаче да се посочи, че страните, които се ангажират по пътя на ЕВС, следва да възприемат достатъчно адекватна и надеждна стратегия, за избягване на всякакъв риск от спекулации на финансовите пазари. В противен случай, тяхната валута ще бъде атакувана, а компетентните власти биха били принудени да я девалвират, което ще наруши международната конкурентност, ще породи инфлация, ще влоши заетостта и ще понижи покупателната сила. Страните-членки, които споделят отговорност по отношение на поведението на еврозоната, следва да съблюдават дългосрочната стабилност на еврозоната, с цел използване на пълния потенциал за стимулиране на растежа и създаване на заетост. Също така, трябва да бъдат убедени, че приемането на нови членове няма да постави под риск ефективността на зоната.